

**Meerjarenplan en subsidieaanvraag
Fries Sociaal Planbureau
2021 - 2025**

1. Aanleiding, terugblik en betekenis voor de toekomst

Vijf jaar geleden startte het Fries Sociaal Planbureau (FSP) als nieuwe organisatie in Fryslân om voor de Provincie, gemeenten en maatschappelijke organisaties vanuit een onafhankelijke rol onderzoek te doen naar sociale kwaliteit en leefbaarheid van Fryslân. De eerste jaren heeft het FSP zich gericht op zichtbaarheid en het vertalen van veel bestaande gegevens naar beleidsinformatie voor Fryslân. Er zijn monitors ontwikkeld, een representatief panel georganiseerd en gewerkt aan jaarthema's die tot meer integrale inzichten en overzichten leidden.

Halverwege is in opdracht van de Provincie een evaluatie uitgevoerd door onderzoeksbureau Kwink. De belangrijkste conclusies waren dat het FSP zich in korte tijd tot een herkenbaar en betrouwbaar instituut had ontwikkeld. De doorontwikkeling moest gezocht worden in meer verdiepend en verklarend onderzoek en nog meer aansluiting zoeken met de urgentie van de beleidsvraagstukken in de provincie. Hierop heeft het FSP gekozen voor het werken met programma's waarbinnen die verdieping tot stand kon komen en is er nadrukkelijk gezocht naar waar de aansluiting kon plaatsvinden. Binnen het programma Sociaal domein en zorg zijn diverse projecten uitgevoerd die sterk raakten aan de behoeften van gemeenten en partners in het sociale domein. Binnen het andere programma, Leefbaarheid, is samenhang gevonden binnen de Beleidsbrief Leefbaarheid van de Provincie en wordt tweejaarlijks een integrale monitor opgeleverd ('Leven in Fryslân'). De programma's zijn inmiddels aan hun 'tweede fase' toe. De focus is verlegd van een domein naar een maatschappelijke uitdaging. We kozen voor het programma '*Brede kijk op ontwikkeling*', waarin we op zoek gaan naar de uitdagingen die er zijn als gevolg van demografische, ecologische en economische groeibeperkingen. Het concept van de Brede Welvaart is hierbij het kader. Het andere programma is '*Naar een inclusieve samenleving*' waarin onderzocht wordt of en hoe iedereen mee doet in Fryslân en gaat het onder meer om participatie- en in- en uitsluitingsvraagstukken.

We hebben geconstateerd dat we twee hoofddoelgroepen hebben. De eerste betreffen de medewerkers van overheden en organisaties die bezig zijn met beleid en planvorming. Zij hebben vooral behoefte aan zicht op de huidige situatie, vergelijkingen en duiding van cijfers in de juiste context. Het FSP vervult voor hen de functie van vraagbaak, attendering op nieuwe ontwikkelingen en cijfers, verbinder van kennis uit andere bronnen en helpt hen hun beleidsstukken te onderbouwen en te versterken. De negen monitors met regelmatige updates, nieuwsberichten en workshops over hoe hier mee te werken zijn de basis die het FSP in stand houdt om alle vragen te kunnen bedienen.

De andere doelgroep betreft vooral bestuurders en strategen, bij overheden en organisaties. Zij hebben behoefte aan verdieping, verklaring en toekomstverkenningen. Zij zijn meer op zoek naar het integrale verhaal en verklarende inzichten in wat werkt en wat beter kan. Het FSP vervult die rol vooral in de verdiepende onderzoeken binnen de programma's, de integrale thema-benadering bijvoorbeeld rond 'Jong in Fryslân', de integrale monitor 'Leven in Fryslân' en beschouwingen zoals geland in de 'Friese paradox'.

Het FSP wil beide doelgroepen bedienen en brengt de daarbij passende keuzen onder in haar meerjarenplan en werkprogramma's. Daarnaast is het panelonderzoek van het FSP een vaste waarde voor alle doelgroepen. Het systematisch doen van een representatieve uitvraag onder inwoners van Fryslân, waarin ook herhaling mogelijk is en dus ontwikkelingen te volgen zijn, naar actuele en relevante onderwerpen levert veel inzichten op. Inzichten die van belang zijn in een samenleving die steeds meer gericht is op aansluiten bij de burger en het verwerven van draagvlak. Panel Fryslân beschouwen we dan ook met de monitors en de data-infrastructuur als de motor van de organisatie.

Een planbureau heeft een aantal basiskenmerken als het gaat om haar functie, positie en producten. Deze zijn voor landelijke bureaus vastgelegd in een wet en in een zogenaamde 'aanwijzing'. Het FSP gebruikt dit opgestelde kader en past dit toe in de provinciale context van Fryslân. Het gaat om:

- Opstellen eigen werkprogramma met onderbouwing werkwijze;
- Onafhankelijkheid, uitgewerkt in een onafhankelijkheidsstatuut (bijlage 1);
- Stabiele financiering voor vaste functies en infrastructuur;
- Integrale blik en analyse;
- Zowel inzicht in stand van zaken, evaluatie als toekomstgericht onderzoek;
- Langjarige monitoring en trendontwikkeling;
- Verhouding overheid – burger als special aandachtsgebied;
- Een planbureau ontvangt vaste meerjarige subsidie en kan daarnaast aanvullende opdrachten aannemen als die passen bij rol en positie. Hiervoor is landelijk een afwegingskader opgesteld dat ook voor het FSP relevant is. Hier wordt verderop op in gegaan.

2. Rollen en taken FSP-bureau in Fryslân

De missie van het FSP is: **het versterken van beleids- en bestuurskracht van Fryslân en bijdragen aan het maatschappelijk debat over de toekomst van Fryslân.**

Om dit te bereiken vervult het FSP een aantal rollen:

- Vertalen kennis van kennisinstellingen (landelijke en bijv. universiteit) naar de regio en plaatsen in de regionale context, *kennisknooppunt*.
- *Inzicht* bieden in regionale ontwikkelingen en trends door middel van *monitors*.
- *Agenderen* van nieuwe ontwikkelingen die van invloed zijn op regionale beleidsvraagstukken.
- Programmatisch *verdiepend* onderzoek die tot verklaringen en *nieuwe perspectieven* en *beleidsalternatieven* leiden.
- *Intersectorale en integrale analyses* van uitvoering en beleid ten behoeve van optimalisering van keuzen.
- Ondersteunen van Friese beleidsmedewerkers bij analyse en duiding van gegevens: *helpdesk*.
- *Verbinding* leggen tussen maatschappelijke vraagstukken en kennis en betrokkenheid van stakeholders en burgers (*Panel Fryslân*).

Taken die het FSP daarvoor uitvoert zijn:

- Zorg dragen voor een representatief panel naar de wetenschappelijke standaarden voor panelonderzoek.
- Bijhouden van negen monitors op de relevante domeinen binnen leefbaarheid en deze regelmatig naar buiten presenteren via nieuwsberichten etc.
- Ontwikkelen van meerjarige onderzoeksprogramma's, gekoppeld aan de relevante maatschappelijke uitdagingen, waarbinnen verdiepende onderzoeken plaatsvinden.
- Regelmatig en zichtbaar verschijnen in de Friese media met nieuwe inzichten, attenderen op nieuwe publicaties en verzorgen van een actuele website en nieuwsbrieven.
- Bijhouden van alle relevante publicaties van landelijke bureaus en adviesraden en onderhouden van een kennisnetwerk in het noorden.
- Deelnemen aan en organiseren van relevante netwerkbijeenkomsten om inzichten optimaal te delen en bij te dragen aan het debat over de toekomst van Fryslân.

3. Ontwikkelingen en keuzen voor de komende vier jaar

Het FSP stelt een meerjarenplan voor vier jaren op, daarbinnen wordt jaarlijks een werkprogramma opgesteld. Hiervoor is een werkwijze ontwikkeld waarin de input vanuit de Provincie Fryslân, de Friese gemeenten en de Adviesraad van het FSP wordt geleverd (uitwerking werkwijze bijlage 2). Binnen het meerjarenplan wordt ingegaan op de vaste en voorwaardelijke infrastructurele elementen die de uitvoering van planbureaufuncties kwantitatief en kwalitatief mogelijk maken.

Het meerjarenplan betreft:

- Data-infrastructuur
- Monitorfuncties
- Panelinfrastructuur
- Meerjarige onderzoeksprogramma's
- Organisatie en middelen
- Ontwikkelrichtingen voor de komende jaren
- Evaluatie, toetsing en verantwoording, impact

○ Data-infrastructuur

Het FSP heeft een eigen data-infrastructuur opgebouwd, deze moet onderhouden worden, bruikbaar zijn en goed geborgd blijven. Dit vergt jaarlijkse werkzaamheden van data-analisten, kosten van data-inkoop en er is een aantal licenties aan verbonden om de data te kunnen gebruiken. FSP doet mee aan DataFryslân om zodoende haar eigen kwaliteit op data-toepassingen te versterken, toegang te krijgen tot relevante data van partners en te komen tot een samenwerkingsmodel in het gebruik van data. Dit loopt door tot mei 2022. In de loop van 2021 wordt DataFryslân geëvalueerd en zal ook het FSP haar inzet in een kosten-baten analyse evalueren.

○ Monitorfuncties

Het FSP heeft negen monitoren ontwikkeld binnen een leefbaarheidsmodel. Dit zijn onderwerpen die door het FSP actief worden bijgehouden en waarover publicaties gemaakt worden. Jaarlijks worden de monitoren geüpdatet door de onderzoeker die 'thema-eigenaar' is van de monitor. De monitors zijn een basisinformatiesysteem, voor externe gebruikers maar ook voor de onderzoekers van het FSP zelf. Ze worden gebruikt als basis bij verdiepende onderzoeken, ze dragen bij aan de integrale tweejaarlijks analyse in 'Leven in Fryslân', de leefbaarheidsmonitor. Door de monitors langjarig te onderhouden worden trends goed volgbaar en zijn ze te gebruiken voor vergelijkingen in de tijd en tussen regio's etc. Het onderhoud van de monitoren is een vaste taak van onderzoekers en data-analisten. Ook worden workshops etc. verzorgd om externe gebruikers te faciliteren om met de gegevens te werken. Daarnaast is er de 'helpdeskfunctie' die steeds meer gebruikt wordt. Alle vragen

die leven bij gebruikers, maar die niet voorgeprogrammeerd kunnen worden in een monitor, kunnen rechtstreeks aan de onderzoeker gesteld worden. Deze functie is belangrijk, zo versterkt het FSP enerzijds rechtstreeks de beleidskracht en anderzijds krijgen we zicht op welke vragen er leven en hoe we nog gebruiksvriendelijker ons werk kunnen doen.

O Panelinfrastructuur

Het FSP heeft een uniek eigen onderzoeksinstrument ontwikkeld: Panel Fryslân. Door via de gemeenten representatieve steekproeven te trekken en via een uitnodigingsstelsel een database met panelleden te vullen, kunnen we vragenlijsten uitzetten die een goed beeld geven van wat de inwoners van Fryslân verwachten en denken. Dit sluit aan bij de basisvraag van het FSP: *hoe gaat het met de inwoners van Fryslân in veranderende omstandigheden*.

Om dit panel op peil te houden, in omvang en representatie, is er elke twee jaar een (gedeeltelijke) nieuwe steekproef nodig. Dit is een intensief en kostbaar proces. Het lukt steeds beter om met gemeenten hierin samen te werken, maar er leeft ook nog wat wantrouwen als gevolg van de AVG. In 2020 gaat het FSP over naar samenwerking met het LISS-panel en gaat gebruik maken van hun software en expertise. Dit is een internationaal gerenommeerd panelbureau dat volgens de beste standaarden veel panelonderzoek doet voor landelijke planbureaus etc. Dit versterkt de kwaliteit van het FSP-panel nog meer. Dit betekent een migratietraject. In de jaren erna zal het FSP nader onderzoeken of het panel moet worden uitgebreid om ook uitspraken te doen op regionale of gemeentelijke schaal. Dit zal wel leiden tot extra kosten in steekproeven en in analysecapaciteit. Dit wordt in 2021 nader uitgewerkt.

Het FSP stelt jaarlijks binnen het werkprogramma een panelplanning op. Deze wordt gevoed vanuit wat nodig is voor de monitoren, verdiepende onderzoeken uit de programma's en de beleidsbehoeften van met name Provincie Fryslân. In de planning worden herhalingsonderzoeken opgenomen rond leefbaarheid en participatie en we streven ernaar om een uitvraag open te laten voor 'losse actuele kwesties', een zogenaamde omnibusvragenlijst. Zo kunnen we flexibel omgaan met de behoeften die in de loop van het jaar ontstaan, zoals onlangs vanuit de Veiligheidsregio met betrekking tot de impact van het Coronavirus. We gaan uit van vijf panelonderzoeken per jaar. De vaste werkzaamheden betreffen het beheer van de panelleden, de communicatie met hen, het beheer van de data en bewaken van de kwaliteit en upgrading software. Elk panelonderzoek wordt daarnaast als een project georganiseerd. Een van de onderzoekers is projectleider, ondersteund door een data-analist en de panelcoördinator. Afhankelijk van het onderwerp wordt een projectgroep ingesteld met externe experts die meedenken over de vraagstelling en de analyse. Het FSP is te allen tijde verantwoordelijk voor de resultaten en de presentatie daarvan.

O Meerjarige onderzoeksprogramma's

Het FSP werkt met meerjarige onderzoeksprogramma's waarbinnen verdiepende onderzoeken worden gedaan, deze worden aangestuurd door een programmaleider. De programma's gaan uit van een brede maatschappelijke uitdaging voor Fryslân en brengen een conceptueel kader aan waarbinnen keuzen voor projecten worden gemaakt. Binnen een programma zijn een aantal sleutelprojecten bepaald die meestal meerjarig zijn en van groot belang om antwoorden te vinden

die passen bij de uitdaging. Daarnaast kent een programma wat kleinere kortlopende projecten, bijvoorbeeld om een eerste inzicht te verwerven of een specifieke vraag op korte termijn te beantwoorden. De programma's zelf hebben een looptijd van 2-3 jaar, worden tussentijds geëvalueerd en jaarlijks herijkt voor wat betreft de keuzen voor verdiepende projecten. In dit meerjarenplan gaan we uit van twee programma's, die in ieder geval doorlopen tot 2022, ze zijn gestart in 2020 en worden halverwege 2021 geëvalueerd. Ook onderzoeken we dan of er ruimte is voor en behoefte aan een nieuw programma.

Het gaat om:

- Brede kijk op ontwikkeling: op weg naar een Fryslân voorbij de groei, hierbij ligt de nadruk op projecten die inzicht en verdieping geven op vraagstukken rond brede welvaart, de Friese paradox, toekomstverkenningen en omgaan met krimp en demografische veranderingen etc.
- Op weg naar een inclusief Fryslân, hierbij zoeken we antwoorden op de vraag of iedereen mee doet en mee kan blijven doen, welke verschillen zien we tussen groepen en regio's en welke ondersteuning past er bij mensen voor wie meedoen niet vanzelfsprekend is.

In de jaarlijkse werkprogramma's staan de uitgewerkte projecten met hun planning van verwachte publicaties en andere producten. Ook hier geldt dat vaak met andere partijen wordt samengewerkt in de projecten, kennispartners en stakeholders, maar dat het FSP uiteindelijk verantwoordelijk is voor de resultaten.

O Organisatie en middelen

▪ Personeel en kwaliteit

Het FSP is een compacte organisatie, waarin goed opgeleide onderzoekers en data-analisten werken. Onderzoekers van het FSP zijn in staat om wetenschappelijke onderzoeksmethoden te hanteren en de resultaten van onderzoek te verbinden aan de beleidsopgaven van Fryslân. Zij kunnen kennis vertalen. Meer en meer ontwikkelen de onderzoekers zich tot kenniswerkers die schakelen tussen beleid en onderzoek en dragen zij in dialoog actief bij aan scenario-ontwikkeling. Ook kunnen zij optreden als projectleiders die samen met collega's in- en extern onderzoeksprojecten uitvoeren. Het FSP wordt geleid door een directeur bestuurder met een Raad van Toezicht. Daarnaast is een bureaumanager en een communicatieadviseur. Overige ondersteuning, zoals HRM, ICT en financiën, wordt extern ingekocht. Op dit moment is er een dienstverleningsovereenkomst met FERS, deze wordt jaarlijks geëvalueerd en herijkt.

Het FSP is gehuisvest in een deel van het gebouw van de Fryske Akademy. In 2020 is een huurcontract voor 3 jaar aangegaan. Er wordt gezocht naar verdere samenwerking. Dit kan zijn op het terrein van bedrijfsvoering, maar ook inhoudelijke programmering. Deze samenwerking wordt ook gezocht met andere kennisinstellingen. Per 1 september 2020 stelt het FSP de leerstoel voor 'regionale dynamiek en vitaliteit' voor een dag per week in bij de Rijksuniversiteit Groningen, afdeling Letteren, sociale geschiedenis. Daarnaast werkt het FSP actief samen met de Campus Fryslân, via onderzoeksprojecten van promovendi, studentenlabs en stages. De NHL Stenden Hogeschool levert met enige regelmaat stagiairs en het FSP is aangesloten bij een aantal werkveldcommissies van studierichtingen. Ook is er op projectbasis samenwerking met een aantal lectoren.

In de meerjarenbegroting zijn deze personeels- en organisatielasten uitgewerkt op basis van bestaand beleid en de budgetsubsidie die door de Provincie voor vier jaar is vastgesteld.

▪ **Kernwaarden**

De kernwaarden die we na eerste evaluatie vaststelden voor het FSP zijn:

- **Betrouwbaar:** onze onderzoeken en resultaten moet steunen op goede methoden en navolgbaar zijn.
- **Onafhankelijk:** dit is inmiddels uitgewerkt in een statuut (zie bijlage 1) en is te allen tijde het uitgangspunt.
- **Samenwerking:** het FSP treedt op als verbinder van kennis en werkt samen met vele andere partijen, specialisten en kennisorganisaties om zo haar missie te verwezenlijken.
- **Prikkelend:** de uitkomsten van onderzoek worden prikkelend onder de aandacht gebracht om zo het debat te voeren.

▪ **Middelen**

Het FSP heeft een vaste subsidierelatie met de Provincie Fryslân voor vier jaar, binnen het systeem van budgetsubsidiering [verwijzing]. De Provincie heeft een bedrag van [...] gereserveerd voor de werkzaamheden van het FSP. Dit is verwerkt in de meerjarenbegroting [bijlage 3].

Het FSP is nadrukkelijk geen opdrachtorganisatie en verwerft ook niet actief extra middelen. Door haar positie van onafhankelijkheid, de beschikbare kwaliteit en data is het FSP soms de meest geschikte partij om een onderzoek uit te voeren.

Waar mogelijk integreren we logische onderzoeksvoorstellen in het jaarlijkse werkprogramma, waar dat niet kan en/of niet logisch is, zal het FSP met extra middelen werken en die als zodanig verantwoorden. Het FSP heeft een afwegingskader vastgesteld waarbinnen verzoeken om meer of extra onderzoek buiten het werkprogramma om te doen, worden afgewogen.

Het Planbureau accepteert een verzoek alleen voor zover:

- Het verzoek niet strijdig is met het algemeen belang.
- De resultaten relevant zijn voor Fryslân of grote delen daarvan.
- Het verzoek niet afkomstig is van een commerciële organisatie.
- Het verzoek bijdraagt aan de versterking van de publieke taak van het planbureau.
- Het om inhoudelijke redenen, zoals de beschikbaarheid van deskundigheid en databestanden, voor de hand ligt dat het planbureau het verzoek uitvoert.
- Het planbureau met de verzoeker de afspraken maakt die inhoudelijke onafhankelijkheid veiligstellen.
- Openbaarmaking van het resultaat van het geaccepteerde verzoek is gegarandeerd.
- Bij acceptatie van een verzoek houdt het planbureau rekening met de beschikbare capaciteit en doet een verzoek om financiële bijdrage op basis van de reële meerkosten voor de betreffende werkzaamheden, een voorbeeld is het inkopen van extra data, of uitvoeren van meer specifieke analyses. Als het verzoek komt van een andere kennisinstelling en het gaat om specifieke onderzoeksgelden van onderzoeksfonds etc. dan kan er een samenwerkingsrelatie worden aangegaan die verder gaat qua afspraken over publiceren etc.

- **Beschikbaarheid data**

Om haar werk goed te kunnen doen dient het FSP te kunnen beschikken over betrouwbare en actuele data. Hiervoor werkt het FSP zoveel mogelijk samen met de diverse bronhouders. Op dit moment ervaren we nog grote belemmeringen in het toegang krijgen tot actuele Friese data, bijvoorbeeld van gemeenten. De komende jaren doet het FSP mee aan DataFryslân, een samenwerkingsverband van Friese gemeenten, Provincie en kennisinstellingen om data-analyse en datatoegang samen te verbeteren. Voor het FSP moet dat toegang tot actuele data van Friese stakeholders mogelijk maken. Daarnaast is er een samenwerkingsrelatie met het CBS, hierbij kan het FSP tegen vergoeding, toegang krijgen tot microdata voor onderzoeksprojecten. Binnen de begroting nemen we een bedrag op voor deze data en waar mogelijk delen we deze kosten met andere gebruikers.

O Ontwikkelrichtingen voor de komende jaren

- ***Meer vergelijking mogelijk maken door meer samenwerking met andere provincies/planbureaus en landelijke onderzoeken***

Door vergelijking met landelijke gegevens en inzichten uit andere regio's krijgen gegevens over Fryslân meer waarde, ze leveren meer kennis op voor specifiek provinciaal en regionaal beleid. Ook kan daardoor meer aanleiding ontstaan om juist bovenprovinciaal samen te werken met andere provincies aan vergelijkbare vraagstukken. Het FSP heeft zich het afgelopen jaar sterk ingezet om tot samenwerking te komen met andere regionale onderzoeksbureaus en landelijke planbureaus. Landelijk is de bewustwording over het belang van regionalisering van onderzoek en duiding sterk groeiend. Het FSP wordt regelmatig genoemd als 'good practice' om te komen tot verbinding van landelijke en regionale kennis.

Het FSP zal zich hiervoor blijven inzetten in de komende jaren. Concreet willen we actief bijdragen aan de versterking van de 'planbureau functies' in Groningen en Drenthe, zodat we meer vergelijkbare onderzoeken kunnen doen voor het noorden, dat levert meer kwaliteit en is efficiënter.

- ***Impact vergroten: vooraan in de agendasetting, beïnvloeding van coalitie- en bestuursakkoorden, programmering andere kennisinstellingen***

Om de impact van de inzichten van het FSP te vergroten, is het belangrijk op de juiste momenten aan te sluiten in de politieke- en beleidscycli. Het FSP zal daar in haar planning meer rekening mee houden. Bij de totstandkoming van het huidige bestuursakkoord van Gedeputeerde Staten kreeg het FSP de kans een toelichting te geven op de belangrijkste ontwikkelingen in Fryslân. Dit sloot goed aan op de eerste leefbaarheidsmonitor 'Leven in Fryslân'. Deze komt eens per twee jaar en kan dus zowel aan het begin als tussentijds gebruikt worden voor een integrale analyse die voedend is aan bestuurlijke en politieke keuzen. Het FSP wil bekijken of er rond andere thema's ook in een vaste regelmaat producten ontwikkeld kunnen worden, die goed aansluiten bij de beleidscyclus, herkenbaar zijn voor de gebruiker en daarnaast ruimte geven voor specifieke vraagstukken. Het FSP streeft er naar om ook goed aan te sluiten bij de Friese gemeenten, wellicht wat minder op het niveau van coalitieakkoorden, maar wel het agenderen van de grote uitdagingen en de beleidsmatige keuzen die voor veel gemeenten voorliggen. Waar mogelijk kleuren we dit regionaal of

gemeentelijk in, onder andere door meer in afstemming rond regiodeals of regionale kennisuitwisseling een rol te spelen.

We gaan met de provinciale, gemeentelijke beleidsmedewerkers en relevante maatschappelijke partners een systematisch overleg over de beleidsuitdagingen in relatie tot de onderzoeksagenda van het FSP organiseren (zie bijlage 2). Hierdoor ontstaat er een situatie van gewenste wederzijdse beïnvloeding waardoor het FSP zo relevant mogelijk kan zijn in de planning en de beleidsmakers kunnen anticiperen op mogelijke nieuwe inzichten en uitkomsten.

De Adviesraad behoudt haar belangrijke adviesfunctie richting het FSP bij de totstandkoming van de jaarlijkse onderzoeksagenda. Hier worden opties voor programma's en nieuwe thema's voorgelegd en besproken en tevens denken zij mee over de versterking van relevantie en impact.

- ***Toekomstgericht, methoden van scenario-denken en toekomstverkenningen***

Er is steeds meer behoefte aan inzicht in mogelijke ontwikkelingen en het denken in verschillende scenario's. Onderzoeksinzichten kunnen hier een belangrijke bijdrage aan leveren, maar het is ook een specifieke vaardigheid om deze inzichten te koppelen aan aannames en meer of minder te verwachten ontwikkelingen. Het FSP investeert in 2021 in deze vaardigheden, te starten met een pilot met de gemeente Opsterland en gekoppeld in eerste instantie aan het domein wonen. De ervaringen en een intern opleidingstraject zullen uitmonden in de mogelijkheid dit in te zetten voor meer onderwerpen en zo naast onderzoek ook de beleidsopties scherper te kunnen helpen formuleren.

- ***Integrale benadering versterken vanuit kennisbehoefte***

Een regionaal planbureau moet zich verhouden tot de kennisbehoeften in de regio, deze kennen en kunnen vertalen naar relevante onderzoeksprogramma's. Om dit goed te doen zou er niet aan de voorkant een beperking hoeven zijn met betrekking tot de te onderzoeken vraagstukken. De afweging zal meer moeten liggen op urgentie van de vraagstukken en nut en noodzaak om het planbureauperspectief, positie en kwaliteit in te zetten ten behoeve van de vraagstukken.

Het lijkt logisch om het concept van de Brede Welvaart, dat inmiddels steeds meer omarmd wordt door stakeholders, als uitgangspunt te nemen voor de onderzoeksagenda en –scope van een provinciaal planbureau. De bedoeling is dat het CBS jaarlijks een Brede Welvaartsmonitor per gemeente maakt en de Provincie maakt afspraken met het CBS over het aanleveren van gegevens op provinciale schaal. Het FSP wil als onafhankelijk onderzoeksbureau deze monitoring op verschillende schaal goed volgen en integraal analyseren. Deze analyse zal vervolgens leiden tot verdiepende onderzoeksprojecten die opgenomen worden binnen de programmering van het FSP. De scope van Brede Welvaart is breed en integraal en dat zal dan ook de scope van het FSP zijn. Liefst in afstemming met andere kennisorganisaties, bijvoorbeeld op het gebied van de ruimtelijke omgeving, komen tot een verdiepende agenda die de integrale analyse van de ontwikkeling van Brede Welvaart in Fryslân mogelijk maakt.

In 2021 wordt deze aanpak verder uitgewerkt vanuit het koepelproject Brede Welvaart dat tenminste in drie regio's, Noord-west, Noord-oost en Zuid-oost wordt uitgevoerd. Er wordt via de

ingestelde bijzondere leerstoel ook een promotietraject aan gekoppeld waarin het begrip 'lerende beleidsomgeving' methodisch wordt onderzocht. In overleg met de Provincie moet de precieze werkverdeling van de eigen monitoring van de provinciale ambtelijke organisatie en de analysefunctie van het FSP nog nader tot stand komen.

- ***Systeemkennis invoegen in analyses***

Het FSP stelt tot nu toe het perspectief van de inwoner centraal. Door de nieuwe positionering, andere rollen en ander type vraagstukken, zal hier breder naar gekeken moeten worden. Het FSP realiseert zich dat in de analyse meer kennis over (eco-)systemen, spelverdeling en bestuurlijke kaders en kenmerken van de omgeving gewenst is en kan bijdragen aan een integrale analyse. De toegevoegde waarde van een Planbureau zal minder liggen in het analyseren van de systeem- en beleids wereld op zichzelf, maar meer op de achterliggende vragen met een integraler karakter. Het FSP zal hiervoor meer kunnen samenwerken met andere kennisorganisaties en zal ook haar eigen analyserepertoire moeten versterken. Soms moet er ook nadrukkelijk naar vraagstukken gekeken worden die nog 'niet getemd zijn' door het beleid en dan is juist de leefwereld invalshoek heel bruikbaar. Ook de landelijke planbureaus kijken met bijzondere aandacht naar de verhouding tussen burger en overheid en de positie van inwoners in de ontwikkelingen.

- ***Samenwerking met andere kennisinstellingen verder uitbouwen: schakelpuntfunctie uitwerken***

De Provincie is bezig met het verder versterken van de samenwerking van de diverse kennisinstellingen en de verbinding met een zogenaamde kennisomgeving. Het FSP denkt daar graag over mee en vindt het belangrijk haar werk af te stemmen met andere kennisorganisaties die soms een ander domein en vaak ook een ander doel beogen. Bij de meeste kennisorganisaties gaat het om het opleiden van mensen en/of het doen van wetenschappelijk en fundamenteel onderzoek. Dat betekent dat daar kennis wordt ontwikkeld die voor het FSP heel goed bruikbaar is in haar rol als *kennisschakelpunt*: tussen wetenschap en beleid in. Ook werkt het FSP graag met studenten in diverse projecten en kunnen er samenwerkingsprojecten met promovendi of lectoren of wetenschappelijk medewerkers worden ontwikkeld, waar mogelijk met gebruik van derde geldstromen. Zo versterken we de onderzoekskwaliteit van het FSP, maken we goed gebruik van verschillende rollen en kwaliteiten en helpen we Fryslân verder.

Daarnaast is de samenwerking met partijen met specifieke/specialistische kennis op terreinen waar het FSP niet in thuis is van groot belang voor een goede integrale analyse voor Fryslân. Een voorbeeld daarvan is het zoeken naar samenwerking met het Planbureau voor de Leefomgeving om meer kennis over de waarde van landschap, ruimte en klimaat te kunnen integreren in de analyse over de leefbaarheid etc. Dit type samenwerkingen gaan we steeds actief opzoeken. Daarnaast streven we naar een of meerdere voorbeeldprojecten waarin we actief met bijvoorbeeld het Planbureau voor de Leefomgeving of het Sociaal Cultureel Planbureau samenwerken om die landelijke-regionale as te ontwikkelen. Ook zetten we in op het vanuit landelijk benoemd worden tot een 'regionaal schakelpunt', binnen de daarvoor te verwachten stimuleringsregeling die wordt voorbereid. Hierover gaan we met relevante stakeholders in Fryslân in gesprek.

O Evaluatie, toetsing en verantwoording, impact

Jaarlijks stelt het FSP een werkprogramma op binnen het kader van dit vierjarenplan ten behoeve van de subsidiegever met kader voor keuzen, kwaliteit en verantwoording. De totstandkoming van deze agenda vindt plaats na consultatie van de Adviesraad van het FSP en de Provincie. De bestuurder van het FSP stelt de agenda jaarlijks vast. In de bijlage 'Werkwijze, cyclus van betrokkenheid' wordt de werkwijze jaarlijks kort beschreven.

Intern werkt het FSP met een driemaandelijks PDCA-model waarin plannen en uitvoering worden getoetst en bijgestuurd. Jaarlijks vindt een evaluatie plaats met de subsidiegever op basis van het jaarverslag en de jaarrekening en worden resultaten besproken met de Adviesraad en de Raad van Toezicht.

Het FSP stelt voor om daarnaast eens per vier jaar, liefst midden in een subsidieperiode, een externe evaluatie te laten uitvoeren naar de impact van haar werkzaamheden. Die moet uiteindelijk ervaren worden door beleidsmakers en bestuurders van Fryslân en zichtbaar worden in beleidskeuzen en de kwaliteit van het debat over de toekomst. De doelen van zo'n evaluatie zouden moeten worden opgesteld in een overleg tussen FSP, Adviesraad en de Provincie Fryslân.

Bijlage 1 Onafhankelijkheidsstatuut

Onafhankelijkheid en werkwijze

De essentie van onafhankelijk onderzoek doen is dat onderzoekers ongehinderd hun resultaten kunnen opschrijven en geen last hebben van ongewenste beïnvloeding. Voor onafhankelijkheid en integriteit zijn de cultuur van de organisatie en de houding en gedrag van het management en alle medewerkers van groot belang.

Drie dimensies van onafhankelijkheid zijn van belang:

1. Onafhankelijkheid in positie (randvoorwaarden voor het verrichten van).
2. Onafhankelijkheid in de oordeelsvorming (vereiste vaardigheden en houding om te komen tot een eigenstandig oordeel).
3. Onafhankelijkheid in de beeldvorming (uitbrengen van het onderzoek op een manier die de kans vergroot dat de maatschappij het onderzoek ervaart als onafhankelijk).

Hieronder worden de drie dimensies uitgewerkt voor het Fries Sociaal Planbureau binnen de Friese context. Het kader zoals beschreven in de 'Aanwijzing voor de Planbureaus' is hiervoor het uitgangspunt ¹.

Positie

▪ *Financiering*

Een stabiele financieringsstructuur waarborgt wetenschappelijke kwaliteit en onafhankelijkheid en continuïteit van de productie. Omdat veel inzichten vanuit de planbureaus ontstaan door trends en ontwikkelingen langdurig te monitoren en integraal geanalyseerd te worden, is continuïteit een belangrijke kwaliteitsversterkende factor. Landelijke planbureaus gaan uit van minimaal 80% begrotingsfinanciering en maximaal externe of opdrachtfinanciering.

▪ *Onderzoeksagenda/werkprogramma*

De directeur van het FSP stelt jaarlijks binnen het kader van het meerjarenplan een werkagenda voor het volgende jaar vast. Er is een vastgestelde werkwijze waarin beschreven is hoe daarin externe invloed is georganiseerd.

De verantwoordelijk gedeputeerde kan, voor zover redelijk, aangeven welke werkzaamheden de directeur van het planbureau in ieder geval in het werkprogramma opneemt. De directeur van het planbureau stelt het werkprogramma jaarlijks vast, gehoord het gevoelen in Gedeputeerde Staten. Toelichting: Zo doende ontstaat er evenwicht tussen de enerzijds noodzakelijke vrijheid van een planbureau en anderzijds de noodzakelijke vraagsturing vanwege de bruikbaarheid van de producten die door het planbureau geleverd worden.

Tweemaal per jaar overlegt het planbureau met alle relevante beleidsambtenaren, opgavemanagers, van de Provincie om de kennisbehoeften te peilen. Ook wordt jaarlijks afgestemd met – vertegenwoordiging- van Provinciale Staten, Friese gemeenten en andere relevante

¹ Staatscourant 2012 nr. 3200, 21 februari 2012

maatschappelijke stakeholders om de ontwikkelingen en kennisbehoeften in kaart te brengen. Dit is de zogenaamde ‘antennefunctie’ van het planbureau.

De ideeën en inzichten die dit oplevert worden door het FSP gewogen ten opzichte van de meerjarige programmaliijnen van het FSP en indien relevant, opgenomen in het werkprogramma.

Buiten het werkprogramma kan het planbureau verzoeken voor onderzoek en werkzaamheden ontvangen. Het Planbureau kan verzoeken krijgen van GS maar ook van PS. Daarnaast kunnen er vragen komen van bijvoorbeeld zelfstandige die programma’s uitvoeren in het relevante vakgebied. Het Planbureau accepteert een verzoek allen voor zover:

- Het verzoek niet strijdig is met het algemeen belang.
- Het kennis oplevert voor de ontwikkeling van Fryslân.
- Het verzoek niet afkomstig is van een commerciële organisatie.
- Het verzoek bijdraagt aan de versterking van de publieke taak van het planbureau.
- Het om inhoudelijke redenen, zoals de beschikbaarheid van deskundigheid en databestanden, voor de hand ligt dat het planbureau het verzoek uitvoert.
- Het planbureau met de verzoeker de afspraken maakt die inhoudelijke onafhankelijkheid veiligstellen.
- Openbaarmaking van het resultaat van het geaccepteerde verzoek is gegarandeerd.
- Bij acceptatie van een verzoek houdt het planbureau rekening met beschikbare capaciteit en doet een verzoek om financiële bijdrage op basis van de reële meerkosten voor de betreffende werkzaamheden.

▪ *Huisvesting*

Het planbureau is gehuisvest buiten het gebouw van de Provincie, in Fryslân, waar mogelijk verbonden aan andere kennisinstellingen.

Oordeelsvorming

▪ *Toegang tot relevante informatiebronnen*

Belangrijke informatiebronnen voor het FSP zijn de wetenschappelijke en overige vakliteratuur, de eigen via het panel en ander onderzoek verzamelde gegevens en databestanden van het CBS. Het CBS biedt het FSP de mogelijkheid om zijn microdatabestanden te gebruiken in een beveiligde omgeving. Hiervoor moeten middelen gereserveerd worden. De Provincie stelt haar databases beschikbaar voor het planbureau en er worden zoveel mogelijk werkafspraken gemaakt over datagebruik met Friese gemeenten en Friese maatschappelijke organisaties.

▪ *Personeel*

De directeur bestuurder wordt benoemd door de raad van toezicht van het FSP. De profielschets wordt voor advies voorgelegd aan de Personeelsvertegenwoordiging, de verantwoordelijk gedeputeerde en de voorzitter van de Adviesraad. De RvT is verantwoordelijk voor het wervings- en selectieproces en bepaalt hoe eventuele anderen te betrekken.

FSP-medewerkers zijn wetenschappelijk opgeleid en worden gestimuleerd deel te nemen aan congressen, hun vakliteratuur te lezen en bij te dragen aan discussies. Het FSP is lid van de Vereniging voor Statistiek & Onderzoek en alle medewerkers zijn gehouden aan de door de vereniging ontwikkelde standaarden en gedragscodes. [voetnoot] De onafhankelijkheid en onpartijdigheid van het FSP en hoe daarbinnen te opereren met voldoende omgevingsbewustzijn zijn criteria in de selectieprocedure. Politieke affiniteit of lidmaatschap van een partij is geen bezwaar,

maar dient bekend te zijn bij de directeur. Nevenfuncties worden gemeld bij en getoetst door de directeur.

- *Kwaliteitsbewaking van het onderzoeksproces*

De directeur bestuurder stelt jaarlijks de onderzoeksagenda en de kaders voor vaste en nieuwe onderzoeksprogramma's/projecten vast. Onderzoeksvoorstellen worden inhoudelijk en methodisch beoordeeld door middel van een interne procedure en intercollegiale toetsing. De programmaleiders stellen de onderzoeksprojecten binnen de programma's vast. Er is een interne commissie kwaliteit die methodisch adviseert en volgt. Er is een privacy-officer die vooral adviseert met betrekking tot de naleving van de AVG en achteraf toetst. Bij grotere en langlopende projecten wordt veelal gewerkt met leescommissies en een externe klankbordgroep. Het doel hiervan is naast kwaliteitsbewaking ook de toets op relevantie en externe samenwerking.

- *Omgaan met druk van buitenaf*

Waar passend wordt de voortgang van lopende –grotere- onderzoeksprojecten besproken met betrokken beleidsmakers van de Provincie en eventuele andere belanghebbenden. Bij voorkeur hebben zij een rol in de gevormde klankbordgroep. Onafhankelijke oordeelsvorming van onderzoekers is van groot belang, de aanwezige deskundigheid bij de omgeving moet daarbij goed worden gebruikt. Mochten onderzoekers druk ervaren van buitenaf om hun oordeel te wijzigen dan moeten zij dit melden bij de directeur. Zo nodig treedt die in contact met de Provincie. Het FSP informeert de gedeputeerde en andere relevante betrokkenen –afhankelijk van het onderwerp van de publicatie- over de te verwachten publicatiedatum en stuurt kort van tevoren het nieuwsbericht over de publicatie ter kennisname aan betrokkenen.

Beeldvorming

- *Moment en de wijze van publiceren en presenteren*

Het FSP heeft haar eigen communicatiebeleid. Alle FSP-publicaties zijn openbaar en het FSP beslist zelf over het moment en de wijze van publiceren. Als het gaat om onderzoeken met een directere opdrachtrelatie geldt de regel dat het FSP altijd binnen 20 dagen nadat het rapport gereed is gekomen publiceert. Het FSP stemt met betrokkenen af wie actief geïnformeerd moet worden over de verschijning van een publicatie. Het FSP stelt zelf de perslijst op en maakt de publicatie beschikbaar binnen alle (digitale) kanalen. Naast het publiceren van onderzoek, werkt het FSP actief aan het in dialoog met betrokkenen en geïnteresseerden bespreken van uitkomsten. Dit vanuit de ervaringen dat directe communicatie en interactie het gebruik van de onderzoeksgegevens erg versterkt. Het FSP gebruikt hiervoor fysieke en digitale platforms, organiseert symposia en workshops en presenteert op verzoek en op locatie.

Bijlage 2 Werkwijze opstellen jaarlijks werkprogramma: cyclus van betrokkenheid

Onafhankelijkheid en werkwijze

De directeur bestuurder van het FSP stelt jaarlijks een werkprogramma vast binnen het kader van het goedgekeurde meerjarenplan. Het FSP heeft een Adviesraad met een brede vertegenwoordiging van Friese maatschappelijke organisaties die adviseert over de inhoud van het werkprogramma. Deze Adviesraad komt tenminste twee keer per jaar bij elkaar en geeft elk jaar in november haar advies over een conceptprogramma. Het gaat dan vooral om de keuze voor programma's en verdiepende projecten daarbinnen. Na vaststelling wordt het werkprogramma ter informatie verzonden naar het college van Gedeputeerde Staten en alle betrokkenen en gepubliceerd op de website.

De directeur stelt met de programmaleiders een conceptwerkprogramma op. Hiervoor worden extern diverse overleggen gevoerd waarbij uitgevoerde onderzoeken worden teruggekoppeld en ideeën voor nieuw onderzoek worden getoetst.

Extern

Twee keer per jaar:

- Afstemmingsgesprek met vertegenwoordiging van beleidsambtenaren van de Provincie over de beleidscyclus, aanstaande beleidsbrieven en presentatie relevante resultaten. Het gaat om de strategische –lange termijn vraagstukken- en de beleidsopgaven binnen de bestuursperiode. De planning van startnotities en beleidsbrieven komt hier aan de orde en de bepaling wat daarvoor geleverd kan worden door het planbureau.
- Afstemmingsgesprek met gedeputeerde over voortgang en ontwikkeling, relatie kennisinfrastructuur Fryslân.
Van deze gesprekken worden verslagen opgesteld die als verantwoording worden gebruikt bij het vaststellen van het definitieve werkprogramma door de directeur.
- Daarnaast draagt het FSP zorg voor zoveel mogelijk interactie met haar doelgroepen en relevante netwerken, ook hierdoor wordt de programmering gevoed.
Het gaat om de volgende soorten overleggen, presentaties en besprekingen:
 - Afstemmingsgesprek met strategisch beleidsadviseurs van gemeenten en relevante anderen van maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen;
 - Presentatie ontwikkelingen algemeen en aansluiting bij beleidsthema's bij Provinciale Staten, kring van burgemeesters, kring van gemeentesecretarissen, relevante VDG-portefeuille-overleggen;
 - Presentatie en bespreking ontwikkelingen en vooruitblik nieuwe werkprogramma met Gedeputeerde Staten;
 - Presentatie en bespreking ontwikkelingen en vooruitblik in relevante andere netwerken, zoals IPF, kennisinstellingen, Krimpnetwerk N-NL etc. en op verzoek van maatschappelijke organisaties, burgerinitiatieven, adviesraden etc.
- Een keer per twee jaar (gekoppeld aan 'Leven in Fryslân', de leefbaarheidsmonitor)
 - Presentatie(s) bij Provinciale Staten en zoveel mogelijk gemeenteraden, politieke partijen.

Intern

- Driemaandelijke evaluatie van lopende zaken en interne bijsturing; in november opstellen nieuw werkprogramma;
- Planning vaste werkonderdelen: onderhoud data en monitors en updates per thema;
- Basisplanning panel en tweejaarlijkse vernieuwing steekproef;
- Langlopende projecten binnen de programma's: planning resultaten en activiteiten die daaraan gekoppeld zijn;
- Voorstellen voor nieuwe projecten binnen programma's;
- Ontwikkelen nieuw programma, afronden programma;
- Vaststellen nieuw werkprogramma met uitvoeringsplan in december.

Bijlage 3 Meerjarenbegroting